

The book cover features a vibrant illustration of a rainbow arching over a green hill. In the foreground, a group of children in winter clothing are gathered on the grass, some holding small wooden structures. The background shows a school building and trees under a blue sky with light clouds. The text is overlaid on the upper half of the image.

В.В. Танська

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ
ПРИРОДОЗНАВСТВА
У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

Навчально-методичний посібник

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Танська В. В.

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА
У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

Навчально-методичний посібник за кредитно-модульною
системою навчання студентів спеціальності
6.010102 – «Початкова освіта»

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2014

УДК 37.016:502(075)
ББК 74.264 я73
Т 35

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Житомирського
державного університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 29.08. 2014 р.)*

Рецензенти: **Якименко С. І.**, доктор наук в галузі, професор, завідувач кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського;
Дубравська Н. М., кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології Житомирської філії Київського інституту бізнесу та технологій;
Вітвицька С. С., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Танська В. В.
Т-35 Методика навчання природознавства у початковій школі : Навчально-методичний посібник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 236 с.

Навчально-методичний посібник побудований за кредитно-модульною системою навчання студентів спеціальності „Початкова освіта”. У посібнику розглядаються сучасні технології організації навчально-виховного процесу з методики навчання природознавства у початковій школі.

Навчально-методичний посібник може бути використаний науковцями, викладачами закладами післядипломної педагогічної освіти, слухачами курсів підвищення кваліфікації, педагогами-практиками, викладачами та студентами педагогічних вузів.

УДК 37.016:502(075)
ББК 74.264 я73

© Танська В. В., 2014

Зміст

ВСТУП	7
РОЗДІЛ I. Методика навчання природознавства – як педагогічна наука	
1.1. Методика навчання природознавства – як педагогічна наука	
1.1.1. Предмет і завдання методики навчання природознавства	9
1.1.2. Міжпредметні зв'язки методики навчання природознавства	11
1.1.3. Методи науково-педагогічних досліджень методики навчання природознавства	12
1.1.4. Методика навчання природознавства в системі професійної підготовки вчителя початкових класів	13
1.2. Історико-педагогічний аспект методики навчання природознавства: становлення та розвиток	
1.2.1. Зародження й розвиток природознавчих методичних ідей у Київській Русі	17
1.2.2. Особливості становлення шкільного природознавства та методика його викладання в XVIII – XIX ст.	19
1.2.3. Розвиток методики навчання природознавства в XX ст.	23
1.3. Закономірності й принципи навчання природознавства	
1.3.1. Структурні компоненти процесу навчання	32
1.3.2. Закономірності процесу навчання природознавства	38
1.3.3. Загальнодидактичні та специфічні принципи навчання природознавства	40
1.4. Власне педагогічні цілі та зміст курсу природознавства в початкових класах	
1.4.1. Власне педагогічні цілі природознавства	45
1.4.2. Природознавство як навчальний предмет	46
1.4.3. Державний стандарт галузі „Природознавство“	48

1.4.4.	Навчальні програми з природознавства	52
1.4.5.	Структура і зміст діючих підручників з природознавства	55
1.5.	Формування й розвиток природознавчих понять, умінь і навичок	
1.5.1.	Загальна суть процесу пізнання	62
1.5.2.	Уявлення як форма засвоєння знань, його характеристика	64
1.5.3.	Поняття як форма засвоєння знань, його характеристика	65
1.5.4.	Уміння, його суть. Класифікація умінь, які формуються в процесі навчання природознавства	68
РОЗДІЛ II.	Засоби і методи навчання природознавства	
2.1.	Засоби навчання природознавства	
2.1.1.	Загальна характеристика та класифікація засобів навчання природознавства	71
2.1.2.	Натуральні засоби навчання природознавства	74
2.1.3.	Образотворчі засоби навчання природознавства	80
2.1.4.	Аудіовізуальні засоби навчання природознавства	82
2.1.5.	Моделі як засоби навчання природознавства	85
2.2.	Методи навчання природознавства	
2.2.1.	Дидактична суть і структура методу навчання	90
2.2.2.	Класифікація методів навчання природознавства	94
2.2.3.	Методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності учнів	96
2.2.4.	Методи стимулювання й мотивування навчально-пізнавальної діяльності учнів	108
2.2.5.	Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної	

2.2.6.	Застосування методів проблемного навчання .	113
2.2.7.	Інноваційні методи в процесі навчання природознавства	118
2.2.8.	Методичні прийоми реалізації методів навчання природознавства	121
2.2.9.	Вибір методів навчання природознавства	122

РОЗДІЛ III. Форми організації процесу навчання природознавства. Контроль та оцінювання навчальних досягнень

3.1. Форми організації процесу навчання природознавства

3.1.1.	Форми організації процесу навчання природознавства	125
3.1.2.	Типи і структура уроків природознавства	128
3.1.3.	Комбінований урок	130
3.1.4.	Предметний урок	139
3.1.5.	Урок-екскурсія	142
3.1.6.	Узагальнюючий урок	148
3.1.7.	Позаурочна робота з природознавства	151
3.1.8.	Позакласна робота з природознавства	152

3.2. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю учнів

3.2.1.	Контроль навчальних досягнень учнів - невід'ємна складова процесу навчання природознавства	156
3.2.2.	Функції, форми та види контролю навчальних досягнень учнів	156
3.2.3.	Педагогічні вимоги до контролю навчальних досягнень учнів з природознавства	159

3.3. Матеріальна база навчання природознавства

3.3.1.	Значення й загальна характеристика матеріальної бази навчання природознавства	161
3.3.2.	Куточок живої природи	161
3.3.3.	Красознавчий куточок	164
3.3.4.	Навчально-дослідна ділянка	165

3.3.5. Географічний майданчик	167
РОЗДІЛ IV. Самостійна та індивідуальна робота	
студентів денної та заочної форм навчання	
4.1. Практично-лабораторний практикум з методики навчання природознавства	171
4.2. Завдання для підсумкових модульних контрольних робіт з методики навчання природознавства	198
4.3. Тематика рефератів	200
4.4. Тематика курсових робіт	202
4.5. Орієнтовний перелік запитань і завдань для підготовки до іспиту з методики навчання природознавства	209
4.6. Питання до державного іспиту з методики навчання природознавства	212
4.7. Тестові завдання з методики навчання природознавства	221
4.8. Словник-довідник основних понять	234
Список рекомендованої літератури	234